

KIBRIS AĞZINDA ARGO

Şirvan KALSIN¹

Ahmet PEHLİVAN

Özet

Bilindiği gibi argo ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandıkları özel dil ve söz dağarcığıdır. Dilin yaratıcı ve dinamik bir alanı olarak kabul edilebilecek olan argo Türk kültüründe de oldukça yaygındır.

Bu çalışmada, kendine özgü bir yapısı olan Kıbrıs argosu ele alınmış ve argo sözcükler, kullanımlar analiz edilmiştir. Çalışmaya konu olan Kıbrıs ağzında argo sözcükler ve kullanımlar yer yer Türkiye'deki argodan farklılıklar göstermektedir.

Anahtar Sözcükler

Türk kültürü, ortak dil, Kıbrıs ağzı, argo, Kıbrıs argosu.

Abstrac

As known, slangs, apart from a common language, are special expression and also specific vocabulary used by the people belonging to the same occupation and community. Slangs that can be characterized as the creative field of a language are quite common in Turkish culture.

Slang words and their usages in Turkish Cypriots' utterances, which is the subject of this study, sometimes show some differences from those used in Turkey. In this study, we examined Turkish Cypriots' slangs that have a structure specific to itself and analyzed those words and their usages.

Key words

Turkish culture, common language, Turkish Cypriots' utterance, slang, Turkish Cypriot slang.

1. Giriş:

Günümüz diyalektoloji çalışmalarında bölgesel ayrılıkların yanında toplumsal ve mesleki grupların dillerinin de normal dilden farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla diyalekt terimi çeşitli toplumsal ya da mesleki grupların dilini anlatacak şekilde de kullanılabilmekte (Trudgill 1994,: 10, Wardhaugh 1988: 46) ve grup dilleri sosyal diyalektler olarak tanımlanmaktadır (Wardhaugh 1988, Holmes 1992, Romaine 1994). Sosyal diyalektler ile ilgili alanyazında tanım birlikteliği yoktur (Holmes, 1992), ancak bunların çeşitli mesleklerin ve sosyo-ekonomik veya çıkar gruplarının dili olduğu söylenebilir. Romaine (1994: 20) kitabında toplumsal ve meslek dillerinin bölgesel türlerden farklı olduğunu belirtmiş, toplumsal grupların ve değişik meslekten kişilerin dilleri için *register* 'kesit' terimini kullanmıştır. Yazara göre bu türlerin diğer türlerden en belirgin ayrımı; bunların belli bir kullanım durumu ile ilişkili olmasıdır. Özel sözvarlığı, alışılmış sözcüklere eklenen yeni anlamlar gibi sözvarlığı açısından değişiklikler sosyal diyalektlerin en önemli ayrımıdır. (İmer, 1990; Romaine, 1994: 20).

¹ Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Öğretim Üyesi, sirvank@hotmail.com
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Öğretim Üyesi,, ahmetp@ciu.edu.tr

Alanyazında sosyal diyalektler için kullanılan terimlerden biri de biri de argodur. Argo (İng. Slang; Alm. Argot, Gaunersprache), 1. ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandıkları özel dil veya söz dağarcığı. 2. mec. Serserilerin külhan beylerinin kullandıkları söz veya deyim olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük A-J 1988 :83). Tanımdan da anlaşılacağı gibi argo için meslek dili ve grup dili diye iki ayırım yapılabilir. Yani hem tamirciler, doktorlar, akademisyenler gibi mesleklerin sahiplerinin işlerini icra ederken kullandıkları hem de çeşitli nedenlerle bir arada bulunan toplumsal grupların konuşmalarının oluşturduğu argo vardır. Ancak akademik çevreler dışında genel kanı argonun toplumun alt katmanları tarafından kullanıldığı yönündedir. Oysa günümüzde özellikle toplumdilbilim çalışmalarının sonucunda bunun dışındaki toplumsal değişkelerin (variation) de varlığı ortaya konmuştur. Yani alt katman dili yanında ülkede okumuş, yetişmiş kişiler arasında da argonun tutunabildiğini hatta bunlar arasında argonun değişik türlerinin oluştuğu söylenebilir. Örneğin bilgin argosu, artist argosu, öğrenci argosu gibi.

Bu çalışmada argo terimi meslek gruplarının dili olarak algılanmamaktadır. Aynı meslekten kişilerin kendi aralarındaki konuşmaları bu çalışmanın konusu değildir. Araştırmada kastedilen argo, daha çok gençlerin ve belirli bir sosyal gruptan kişilerin günlük yaşamda bir araya geldiklerinde kullandıkları söz varlığı kullanımlarıdır. Argonun söz varlığı da ortak dilin sözcüklerine özel anlamlar verilerek, kimi sözcüklerde bilinçli değişiklikler yapılarak, eskimiş öğelerden, aynı dilin lehçelerinden ve yabancı kökenli sözcüklerden yararlanılarak oluşturulmaktadır. Argo oluşumunda deyim aktarmalarına da sıkça rastlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışmanın amacı, Kıbrıs ağzına (Kıbrıslı Türkler arasında) özgü –Türkçeden farklı- argo söz/sözcükleri betimlemektir. Bu amaçla daha önce Kıbrıs ağzı söz varlığı hakkında yapılmış çalışmalar taranmış (Hakeri 2003; Gökçeoğlu 1998; Saraçoğlu 2004; Osam 2006), çeşitli kaynak kişilerle görüşme yapıp Kıbrıs argosu betimlenmeye çalışılmıştır:

Kaynak Kişiler:

Ali Bavit, Öğretim Görevlisi

Gülgün Serdar: Emekli Öğretmen

Hidayet Serdar, Memur

Mustafa Gökçeoğlu, Araştırmacı (Kıbrıs Folkloru)

Necdet Serdar: Emekli Bankacı

2. Bulgular

Yapılan araştırmada tarihsel süreç içinde farklı toplumlar ve dolayısıyla dillerle etkileşim halinde olan Kıbrıslı Türkler'in yaygın bir argo kullanımlarının olduğu ve bunların yer yer Türkiye argosundan ayrıldığı görülmüştür. Kıbrıs ağzının argosunun söz varlığı da Türkçenin argosunun oluşturulduğu gibi ortak dilin sözcüklerine özel anlamlar verilerek, kimi sözcüklerde bilinçli değişiklikler yapılarak,

eskimiş öğelerden, dilin ağızlarından ve yabancı kökenli sözcüklerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Çalışmada betimlenen argo söz/sözcükler aşağıda belirtilmiştir:

- Abenandi çekmek/ vermek (< Grk. abenandi.): Avans çekmek; öncelik vermek; kaparo vermek
- Abofasi etmek (<Rum.): Karar vermek
- Adu olmak (<Fr. atout): Hazır olmak.
- Ağzına yanmak: Ağzının payını vermek.
- Angaca geçmek/etmek (<İng.): Dalga geçmek, flört etmek, dostuyla muhabbet etmek.
- Ankortlamak (<Fr.): Çalmak
- Apel etmek (<Fr.): Hazırolda durmak.
- Apparo: **Genel dil:**1) At 2) terzilerin kullandıkları kavisli üst kısmı bezle kaplı, bezin içinde talaş olan araç. **Argo:** Cinsel ilişkiyi sıkça yaşayan erkek.
- Appos etmek (<Rum.): 1) Şımartmak 2) Haylamak.3) Sarsmak, sallamak.
- Appos olmak: Şımarıklık yapmak
- Apposlama/apposlanmak.
- Arendez gurandez: Anlamsız, yersiz, boş
- Arfosdu gardaşi (<Rum +T. arfos: erkek kardeş<Rum.) Karakter bakımından birbirine benzeyen iki kişi için söylenir.
- Ayaz olmak: Umduğunu bulamamak.²
- Baba çakka: Mert, yürekli, iyiliksever.
- Baddek olmak: Arabozuculuk; çöpçatanlık etmek.
- Bado (<Fr. Badaud): **Genel dil:** Ayakkabının tabanı. **Argo** 1) Sersem, şaşkın. 2) Herkes tarafından basılan
- Balaris etmek (<Rum.): **Genel dil:** Pedala basmak. **Argo:** Vurmak (Ör. *Balarisledim gözünün ortasına*)
- Bale gudalya bale gudalya (<Rum. gudalya: kaşık; bale: yine): Bir masaldan geldiği söylenir. Tüm çabalara karşın sonuç alınamayan işler veya durumlar için kullanılır.
- Bandoflacı ~pantuflacı: (<Grk. Bandofla: terlik) Dolandırıcı, yankesici
- Baria (<Rum.): Çek git, defol; başından savmak için kullanılır.
- Bariya~bareya (<Rum.): Arkadaş grubu.
- Basbalya: Tokat.
- Bastardi: İşe yaramaz, soysuz köpek gibi hayvan
- Bastarda (<İng. bastard): Piç, ansız
- Batsi~pata: (<Rum.) Başabaş olmak.
- Bazmolamak: (Rum.<Bazmo: Balık yemi, kozalağın içinden çıkan ölü böcek) Bir kimseyi elde edecek şekilde, kandırarak biçimde davranmak, yemlemek.
- Bayda atmak: Birini oyuna getirmek.
- Baydalanmak: Tuzağa düşürülmek

² Türkiye argosunda *ayazlamak* “soğukta beklemek, uzun ve faydasız beklemek” anlamında geçmektedir (Bayrı 1934).

Bello (<Rum.): Deli
Berekente: İşsiz, güçsüz.
Beytambal kalmak (<Ar beyt-ül-mal ‘maliye hazinesi’): Eksik kalmak.
Biso durmak: (biso: Grk. Arka, geri): Saygınlığı az olan kişinin arkada durması
Bodiri (Rum.): 1) Küçük içki bardağı. 2) Kısa boylu kimse.
Bondoboksi (Rum.) Kısa boylu kişi.
Bordoz atmak (<Rum. Bordoz: yellenmek): 1) Birine karşı gösteriş yapmak, üstünlük taslamak 2) Fazla övünmek
Bordozluk: 1) Kabadayılık 2) övünmek
Bukko (<Rum. Bukkoma: atıştırmak): Az. Ör. **Bir bukkocuk çekmek.** Çok az içki içmek.
Bullim: (Grk. Pulli) : **Genel dil:** Cıvciv. **Argo** Canım vb anlamlarında sevgi hitabı olarak kullanılmaktadır.
Bumburo: **Genel dil:** Arabanın arkasındaki dingil başları. **Argo:** Dümdüz; çırılçıplak Ör: *Kelle bumburo*
Butti: Dişi insanlarda üreme organlarının dış kısmı.
Cavna gibi oturmak: Tenbellik etmek³
Cepsiz: Parasız
Cıvın cıvın cıvınmak: Sıkıntı içinde olmak. (Cıvınmak: 1) Sıkıntıda olmak. 2) Bahane aramak)
Cıvır (Çing.): Kız arkadaş.
Cızıcık: 1) önemsiz Ör: Cızıcık şeyden alınır. 2) En az
Cıkla: **Genel dil:** Bir kuş türü; dağarcık kuşu. **Argo:** 1) Çok zayıf. 2) Zayıf ve güzel kız ya da kadın
Cimcimi: Parlak
Cimizmeno (Rum.) Bön, uyuşuk Ör: “Ma kim zehirleyecek olan seni? Ciyerin beş para etmez.
Cimizmeno herif! Esat. (YYL., s. 109)
Çaçayı kurmak: İçki sofrasını kurmak, içmeye başlamak.
Çakraya getirmek (<Rum. Çakra: tuzak): Oyuna getirmek
Çaputina/ çapıtlı kadın: Giyimine özen göstermeyen, kadın.
Çapaçulli: Pasaklı
Çilik: 1) Baldır. 2) Dişilik uzvu
Çört: Beceriksiz
Çunguri~çinguni (<Rum.): Eli sıkı pinti
Dalap: Gicimiş (kız, kadın)= şarmuta (erkeklerin cinsel zevklerine para karşılığı hizmet eden ve bu işi meslek edinen kadın)
Dalbazlamak: İncelme, kibarlık taslama.
Dalyarak: Kaba saba.(erkek için kullanılır)
Darbaz: Kaba yapılı erkek
Dılak: Kadınlık organının üst yanında cinsel zevk noktası=bızır

³ Türkiye argosunda *cavlağı çek-* “ölmek” anlamında kullanılmaktadır. Ersoylu *cavlak* sözcüğünü *cav cav* yansıma sözcüğünden getirmiştir. (Ersoylu, 2004: 137) Kıbrıs ağzında geçen *cavna*’nın da aynı yapı olduğu düşünülebilir.

Dırada: **Genel dil:** Tırolün çektiği büyük balıkçı teknesi **Argo:** Şişman; hiç durmadan bir işi yapan; fazla yiyen.

Dibihu (dibi+hu): Boşa gitti, havaya gitti.

Diplobortilik (<Rum. Diploporti: çift kapılı): Özü sözü bir olmamak; çift taraflı oynayan.

Ditsiro (<Rum.): Çıplak

Ditsi (diçi)=gitsa: Çok zayıf

Dodo: Beceriksiz, hantal

Dorum: **Genel dil:** Deve yavrusu. **Argo:** Uzun boylu hantal.

Ebistat:<Rum.): **Genel dil:** Ustabası. **Argo:** Yetkisiz kişinin çevresine buyruk vermesi.

Eski posta: Yaşlı insanlar.

Evredo (<Rum.)=bastarda. Sahipsiz köpek gibi başıboş gezerek etrafa sataşmak; orospu piçi anlamında daha çok kullanılır. Ör: *Evredo köpeği gibi gezmek*

Fago: **Genel dil:** Kalın cam. **Argo:** Çok ileri derecede görme sorunu olanlara denir.

Fagga yemek (< Ar. Fagga: tuzak, kapan): Tuzağa düşmek, aldatılmak.

Falya (<İt.): **Genel dil:** Topları ateşlemek için ağızotunun konulduğu delik. **Argo:** *Falya atmak:* Büyük yalan söylemek

Fandi (<Grk. Fanti): **Genel dil:** Kağıt oynunda vale. **Argo:** *Fandi gibi çıkmak:* Beklenmedik bir zamanda ortaya çıkmak.

Farda olmak: Açılmak, sünmek.

Fardo: **Genel dil:** Heybenin sazdan yapılmış. **Argo:** 1)Gereksiz işler yapan. 2) Çok şişman.

Fasarya~fasariya: Boş iş. Fasaryacı: Boş işlerle uğraşan. (Türkiye argosunda “boş laf”)

Felik~helik koymak. (<felik: Duvar yapılırken taşları arasına konan çakıl ve ufak taş parçaları; destek) Birisini başkasına karşı kışkırtmak

H~Felikleme: 1)Desteklemek. 2) Kışkırtmak, iki kişinin arasını açmak için laf taşımak.

Fenerebullo (<Rum.) Aşırı derecede hareketli, delidolu.

Feraceralı: Çok dedikoducu, karıştırıcı.

Ferik: **Genel dil:** Tavuk bıldırcın gibi hayvanların yavrularına cıvcıv durumundan sonra verilen ad (bullilerin dişisi). **Argo:** Güzel genç kadın.

Fıcırığını çıkarmak: Perişan etmek.

Fıldırış: **Genel dil:** Atmak. **Argo:** Delidolu, delice.

Fırtık ~firtik: Oynak, hoppa.

Fıssık: Çürük, değersiz.

Fışkı çekmek: En zor işleri yapmak.

Fıydırı etmek: Koşup kaçmak.

Fica: **Genel dil:** Deniz sahiline vuran yosun. **Argo:** Türkiyeli

Fildirik: Oynak kız.

Fişek atmak= baza yapmak= foniye dönmek (<Grk. Foni)=funi=honi: Cinsel ilişkiden başka şey düşünmeyip bu amacı için toplum içinde dolaşan kişi. (erkek için kullanılır)⁴

Fuşşa ~huşşa: Boş. Ör: *İçi gavcar gibi fuşşadır boyuna posuna aldanma.*

⁴ Türkiye argosunda *fişek atmak* “kadınla cinsel ilişkide bulunmak” anlamında verilmiştir. (Bayrı, 1934.)

Gabal almak/vermek: Bir işin süratle bitirilmesi görevini almak/vermek.

Gaco: (<Kara sakal) Türkiyeli.

Gadina: Yaşlı kadın.

Gaggadi~ gaggalli: **Genel dil:** Tavuk dışkısı. *Argo* Burun kiri.

Galamara: Yunanlı Rum.

Galliga (<Rum.): **Genel dil:** Hayvanları nallayan kimse. **Argo:** Küçümseme olarak kullanılır.

Gamaşa: Zekası pek gelişmemiş, aptal.

Gamaz burunlu olmak: Burnu havada olmak.

Gambana kafalı (<İt.gambana: çan): **Argo:** Aptal.

Gamgam: **Genel dil:** Nalbant. **Argo:**1) Dangalak, ahmak. 2) Hantal yürüyüşlü. 3) Mesleğinde başarısız.

Ganara: Kötü yer, ateşli yer.

Gannavuri: **Genel dil:** Kuş yemişi; kenevir. **Argo:** Esrar.

Gannav: Esrar.

Garamutsana (<T.+İt.. Mutsuna: yüz): Somurtkan, sevimsiz.

Garasakal: Türkiyeli.

Garfodo garfodo vurmak: Daha önce hazırlık yapıp tasarlayarak vurmak.

Gargariya: (<Rum. Gargariya: köpek balığı) 1)Yiyici, avantacı. 2) Bir işi sağlamak veya bozmak için gizli çalışan kimse.

Garnappa: Şişman kimse (=Karnapa)

Gatek ganara: Katil.

Gatsot: Cimri

Gatsuni (<Rum. gatsara): **Genel dil:** Kuru dal. **Argo:** Çok yaşlı kişi.

Gavlamak: **Genel dil:** Ateşin parlaması, alevlerin ansızın yükselmesi. **Argo:**Birdenbire öfkelenmek.

Gavlos~gavlos etmek:(<Rum. Gavlos: erkeğin ereksiyon olması) Kabadayı tavrı takınan, çalım satan.

Gavolez/gavvolem(<Rum. Şeytanı çağırmak): Lanetli, lanetlenmiş; Allah kahretsin.

Gega: Budala, aptal.

Gıdmır: Pinti, cimri. Bu sözcüğün aynı zamanda “kel kafalı” anlamında da kullanımı tanıklanmıştır.

Gılappa atmak/basmak: Oyuna getirmek.

Gıllappiye getirmek: Düzen yapmak, oyuna getirmek.

Gırmanço: Çok yaşlı ama hovardalık peşinde koşan erkek.

Gicimek~gicişmek: Cinsel bakımdan açlık duymak.

Gilli: **Genel dil:** Çok uzun boylu kimse. **Argo:** 1) Erkek eşek. 2) Uzun cinsel organ.

Gofa gelmek: Gaza gelmek.

Gofa getirmek: Korkak, çekingen ya da güçsüz bir kimseyi yüreklendirmek.

Gofalak: 1) Aptal fakat sözde cesur görünmek isteyen kişi. 2) kabadayılık taslayan kişi. 3) Pohpohlanınca azgınlık yapabilecek kişi. 4) Çok övünen.

Gofgoflamak: Birini yüzüne karşı gerekinden fazla övmek.

Goggozlamak: Elle sıvayıp okşamak. *Poppozlamak* biçimiyle de tanıklanmıştır.

Gogoşa: Korku

Golifa: **Genel dil:** Buğday. **Argo:** Beleş, kolay, ucuz. Ör: *Golifa zannetdin galiba*: Kolay sandın galiba. *Papazın golifası değı*:. Beleş değil.

Goloz: Eğri bacaklı kimse, çengel ayaklı.

Gombinaya gelmek/getirmek (<Rum.): Birisi tarafından oyuna getirilmek.

Gopça etmek: Hızlanmak. Salıncakta hız almak olarak da kullanılmaktadır.

Gopça vurmak: Hızlanmak için güç harcamak.

Govcala: Sana ne; çek git.

Gozobulla kafalı (<Rum. Gozobulla: büyük testi.): Zihinsel özürlü.

Guduru söylemek: Farazi söylemek, konuşmak.

Guello: 1)Koyun gibi kişi 2) Aptal olmak

Gugo olmak (<Rum. Gugo: Nişan için konan taş): Herkesin oynacağı olmak.

Gugorizigo~gagorizigo (<Grk. Kako: kötü, riziko): Kötü talihli kişi.

Gugugşa/bubukşa (<Rum. Gugugşa: baykuş): Pimpirikli, şüpheli.

Guli: **Genel dil:** Köpek yavrusu. Ör: *Süs gulisi olmak. ...falanın gulisi olmak. Argo:* Gülünç biçimde giniyip süslenen kadın.

Gunna (<Rum. ?): **Genel dil:** Badem, fıstık vb yiyeceklerin içi. **Argo:** Güzel kız veya kadın.

Gunni: Eşcinsel erkeklerin cinsel zevklerine hizmet eden sapık erkek çocuk.=puşt

Guno: 1)Tembe, uyuşuk. 2) Başboş köpek.

Hanno: **Genel dil:** Bir tür balık, hanno balığı . **Argo:** Aptal.

Hardal olmak: Darmadağın olmak.

Harros etmek: Apansız yakalanmak.

Hasba çıkarmak. (<Ar. Hasba: Arapça'da kızamık hastalığı) Sesini kesmek, susmak.

Hece taşı gibi başında durmak: **Genel dil:** Mezar taşı. **Argo:** Herkesin önüne geçip duran kişi.

Hollo: Hayalet, ahmak, aptal.

Kakalama: Erkeğin kadınla cinsel ilişkide bulunması.

Kerteye gelmek: Bahane bulamayacak duruma gelmek.

Kesmanını kestirmek: (<kesman: rüzgar kesen yer.) Fırsatını yakalamak.

Kıtmır~gıdmır: Pinti.

Kıylamak: Erkeğin cinsel ilişkiye girmesi.

Kofti~gofti (<Rum.): **Genel dil:** Yarım. **Argo:** 1) Dobra, açık seçik. 2) İçkiyi bir yudumda içmek

Koftoroz~koftorozluk etmek: Gereksiz böbürlenip güç gösterisinde bulunmak.

Koşmar suratlı (<koşmar: duvar kertenkelesi): Çirkin

Körlemek: Bakire kızın ırzına geçmek.

Kös gelmek: Yaslanmak, yan gelmek.

Lacinari (<Rum.): **Genel dil:** Genç damızlık erkek hayvan. **Argo:** Çapkınlık taslayan yaşlı kimse.

Lagani çıkartmak: **Genel dil:** Ağaçların etrafına çukur açmak. **Argo:** Altını ıslatmak.

Laos (<Grk): Tavşan. **Argo:** Sersemlemek

Laos olmak: Korkmak, kaçmak; sersemlemek
Leva etmek (<leva: çukur): Boşaltmak
Ligidis etmek: Başiboş serserice dolaşmak.
Loçça~lotta (<Rum.): Şişman geniş kalçalı kadın.
Loggara~lokkaro: Arsız, aç gözlü.
Lollo (<Rum.) 1)Ahmak, şaşkın. 2) Dilsiz; Lolo çekmek: Bahane uydurmak
Loppa: Avanta yemek.
Loya (<Grk.): **Genel dil:** Söz, saçma sözler. **Argo:** Yalan söylemek.
Maguci: (<Rum.) Açık göz.
Mandi: **Genel dil:** Kalaycı. **Argo:** Kılıksız kimse
Mangos olmak: Sersemleşmek.
Manno: Durgun, ahmak.
Mannos olmak (<Grk. mannos): Aptallaşmak, durgunlaşmak.
Mayna (<İt.: ammare): **Genel dil:** Yelken indirme, fora karşıtı. **Argo** Son verme, işe yaramaz
hale gelme.ÖR: *Kavga mayna oldu*
Mezokörto: Ne idüğü belirsiz.
Mıhsıçtı (<mıh+sıç-). Pinti, cimri, eli sıkı.
Mırrık bile diyememek: Olanlara söylenenlere ses çıkaracak güçte bile olamamak.
Mişaro~mişar~koşmar suratlı: Çirkin yüzü.
Mitilemek~mitildemek: Yavaş hareket etmek.
Mitikleme mitikleme yemek: Yavaş yavaş ve yemek.
Murko: 1) Başını yere sokan, konuşmayan kimse. 2) Uyuz gibi giden; somurtkan. 3) Çirkin.
Muro: Asık suratlı.
Nannak vurmak: Şakalaşırken acıtacak veya kan çıkaracak şekilde vurmak.
Nannak: **Genel dil:** Topaç oyununda bir topacın diğer topaca vurduğunda bıraktığı iz. **Argo:**
Sersem, ahmak, akılsız.
Nannaklamak: (Erkek için) Cinsel ilişkide bulunmak.
Obos obos iş yapmak (<Rum.): Özen göstermeden gelişigüzel iş yapmak.
Orohi (<Rum.) Şaşkın, alık, bön.
Osurancı etmek: Kendi denetimini kaybetmek.
Paçaris: Temiz olmayan, düzgün olmayan. ÖR: *Paçaris iş yapma.*
Pahl çağırma. Beddua etmek, bela çağırma.
Pahl çağırma /pahl vermek/ pahl düzme: Bela vermek, beddua etmek.
Pigfandi~ (<fandi: İskambilde iyi kağıt): Her işte birinci olmak, gülünç, acayip kılıklı.
Pigfandi gibi: Palyaço kılığına benzer.
Punyolamak: Yumruklamak:
Raspa yapmak (<İt. raspa: Bir tür dans): Aynı yolu gidip gelmek.
Sarı cira (<T. +Rum. Cira: rum kadını): Hoşa gitmeyen antipatik kadın.
Savaklık etmek: Düşünmeden serserice davranmak.

Sekko (Fr.< Grk.): **Genel dil:** Sek içki. **Argo:** 1) Olduğunca, boydan boya. 2) Sızmak, sızmış kimse. ÖR: *İngiliz yerlere serildi sekko.*

Sıçırıklı: Kirli, pasaklı.

Sızırtmak: Gerekli gereksiz ağlamak.

Sikimeci: Olaylara karşı ne olursa olsun umursamaz olan.

Siknos etmek: Cinsel ilişkide bulunmak

Siknos olmak: 1)Korkmak. 2) Cinsel ilişkiyi canı çeker olmak.

Siribilli~siribilla (<Rum. Hamam böceği): Biçimsiz, sağlıksız ya da küçük gözlü kimse.

Sirimini (<Rum): **Genel dil:** Küçük hamam böceği. **Argo:** Cılız kimselere denir.

Siya etmek: Kapı dışarı etmek.

Siyaru olmak (<Siyaru: Kıbrıs'ın en büyük kumarcısının adı): Sürekli kumar oynayan.

Siyaro hartı olmak: Çok güçsüz çelimsiz olmak.

Soto gitmek: Açık vermek, zarara uğramak, iflas etmek.

Soyka: Yaramaz.

Suruna kadın: Her erkeğe evet diyen kadın.

Şahgude~ Şakgude: **Genel dil:** Gönyeli kabağı da denen bir tür kabak. **Argo:** Kısacık, kısa boylu, boş, hafif kadın.

Şiribilla gözlü: Küçük ve kısık gözlü.

Tabba: (<İt. Tappa): **Genel dil:** Tıkaç, tıpa. **Argo:** Aşırı sarhoş kişi.

Tabba kırı: Aşırı sarhoş.

Tabba olmak: Sarhoş olmak.

Tabba püskül olmak: Aşırı sarhoş olmak.

Tabbos. Sürat.

Tabbos gitmek~etmek: Araçla hız yapmak.

Taraka~saraka: **Genel dil:** Kavga, gürültü. **Argo:** Gizli ya da ince alay.

Tatari: Dengesiz kimse; tat olan.

Tele almak/tele sarmak: Alay etmek.

Tıylamak: (Çoğunlukla çingeneler kullanır.) Aldırış etmemek; önem vermemek.

Tiringon. Açık göz.

Toklamak: Gücendirmek.

Ütülek: 1) Dirençsiz, dayanıksız. 2) tetik, çevik, ele avuca sığmayan.

Ütülek olmak: Sözünde durmayıp çıkarına göre değişkenlik gösteren.

Vardakosta (<İt.): **Genel dil:** Kırıları koruyan gemilere verilen ad. **Argo:** İri yarı gösterişli katır.

Vardakosta dinlemek: Kimseyi hesaba katmadan yürümek ya da iş yapmak.

Vizilemek: Can çekişircesine inlemek.

Vordo. 1)Kaba, vurdumduymaz. 2) Çevresine dayılanan, bencil.

Yalandırmak: Kandırmak.

Yemoşa~yumoşa gitmek: Boş yere harcanmak, gürültüye gitmek.

Yes be annem: Olur, tamam.

Yonga: **Genel dil:** Kesilen, yontulan veya rendelenen bir şeyden çıkan parça, kamga. **Argo:** İçki.

Zeflenmek: Alay etmek, eğlenmek.

Zifos ~cifos çıkarmak: Bekleneni, umulanı vermemek.

Ziribillo~çiribillo: İşe yaramaz, haylaz, geçimsiz vb nitelikleri taşıyan kişi

3. Tartışma ve Sonuç

Bilindiği gibi Kıbrıs Türk toplumu tarihsel süreç içinde farklı toplumlar ve dolayısıyla dillerle etkileşim halinde olmuştur. Bu toplumlar ile dil ilişkileri ve çokdillilik Kıbrıs ağzını etkilemiştir (Johanson, 2006). Özellikle Rumca ve İngilizce Kıbrıs Türk ağzının genel söz varlığını etkilediği gibi (Pehlivan, 2003; Hakeri, 2003; Kabataş, Osam, 2006; 2007), Kıbrıslı Türkler'in argo kullanımlarını da etkilemiştir. Dolayısıyla Kıbrıs Türk argosu, Türkiye argosundan bu yönleri ile ayrılmıştır.

Yapılan bu çalışmada, Kıbrıs ağzındaki argo kullanımların çoğunlukla yabancı kökenli sözcüklerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Bunların arasında Rumca olanlar ilk sırada gelmektedir. *Baria~bareya, bello, badiri, ditsiro, evredo, galliga* vb. Gibi. İkinci sırada Grekçe ve İtalyanca sözcükler gelmektedir. *Abenandi çekmek, bandoflacı, falya, falya atmak, bullim, fandi gibi çıkmak, mayna, laos, laos olmak, tabba, tabba kirış, vardakosta dinlemek* vb gibi. Bunların dışında Fransızca'dan, İngilizce'den ve Arapça'dan geçmiş olan bazı sözcüklerin de argo kullanımları tespit edilmiştir. *Ankortlamak* (Fr.), *apel etmek* (Fr.), *bado* (Fr.), *bastarda* (İng.), *hasba çıkarmak* (Ar.). *Gozobulla kafalı, arfosdu gardaşı, sarı cira* gibi sınırlı kullanımlarda yabancı kökenli sözcükle Türkçe sözcüğün sözcük öbeği oluşturduğu görülmektedir.

"Argo sözcük ve deyimler, onları ilk kullanan alt gruplarla bağlarını korumalarına karşın, nüfusun daha geniş bir kesimi tarafından da benimsenebilir. Bu bakımdan argo daha dar bir grubun dili olamayacak kadar yaygınlaşmış ama teklifsiz ya da standart sayılayacak kadar benimsenmemiş yaygınlaşmamıştır" (Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi 2000: 319). Bu çalışmada dikkati çeken bir nokta, Kıbrıs'ta argo söz/sözcüklerin günlük konuşma dilinde çok sık kullanılıyor olmasıdır. Argo sözcükler sadece alt katman tarafından değil, toplumun birçok kesimi tarafından da sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin, *bullim, golifa, yes be annem, gaco, fica, gofa gelmek...*

Ayrıca günlük konuşma dilinde müstehcen argo söz/sözcük kullanmak da doğal sayılmaktadır. Örneğin, gençler arasında bir arkadaşın bir arkadaşına "...nı nannaklarım" demesi, bir hitap şekli gibidir. Halbuki Türkiye'de bu tür müstehcen kullanımlar pek hoş karşılanmaz. Bu tür mütehcen argonun yaygınlığı sosyolojik bir olaydır ve bu yaygınlığın dil sosyolojisi incelenmesi gerekir.

Kıbrıs argosunda, Türkiye argosunda olduğu gibi hayvanlarla ilgili sözcüklerin argoda kullanımı da yaygındır. *Laos olmak* "sersemlemek", *koşmar~mişaro suratlı* "çirkin, suratsız", *çikla* "zayıf ve güzel kız veya kadın", *apparo* "cinsel ilişkiyi sıkça yaşayan erkek", *galliga* "küçümseme hitabı olarak kullanılır", *ferik* "güzel genç kadın", *dorum* "uzun boylu hantal", *hanno* "aptal", *sirimini* "cılız kimselere denir", *lacinari* "çapkınlık taslayan yaşlı kimse" vb.

Bitki adlarından geliştirilen argo sözcüklerde çoğunlukla benzetmelerden yararlanılmıştır. *bazmolamak* "birini kandıracak şekilde davranmak, yemlemek", *gannavuri* "esrar", *golifa* "ucuz, beleş", *gunna* "güzel kız veya kadın", *hardal olmak* "darmadağın omak", *şahgude* "kısacık boylu".

Kıbrıs ağzındaki argo kullanımlarda deyim kuruluşundaki yapılar da dikkat çekmektedir: *bale gudelya bale gudelya* "tüm çabalara karşın sonuç alınamayan işler, durumlar veya insanlar için

kullanılır” bu sözün bir masaldan geldiği söylenmektedir. *Bordoz atmak* “birine karşı gösteriş yapmak, üstünlük taslamak, fazla övünmek”, *cavna gibi yatmak* “tembellik etmek”, *falya atmak* “büyük yalan söylemek”, *fandi gibi çıkmak* “beklenmedik bir zamanda ortaya çıkmak”, *gamaz burunlu olmak* “kendini beğenmek, burnu havada olmak”, *hece taşı gibi başında durmak* “herkesin önüne geçip duran kişi”, *mannos olmak* “aptallaşmak, durgunlaşmak”, *obos obos iş yapmak* “özen göstermeden gelişigüzel iş yapmak”, *siyaro harto olmak* “çok güçsüz çelimsiz olmak”, *ağzına yanmak* “ağzının payını vermek”, *garfado garfado vurmak* “tasarlayarak vurmak”.

Argoda yansıma sözcüklerden yararlanmak Türkiye argosunda oldukça yaygındır. Kıbrıs ağzındaki argo kullanımlarında, bu durumun Türkiye argosu kadar yaygın olmadığı tespit edilmiştir: *arende gurandez* “anlamsız, yersiz, boş”, *fırtık~firtik* “oynak, hoppa”, *fışkı çekmek* “en zor işleri başaran”, *fıssık* “çürük, değersiz”, *fiydırı etmek* “koşup kaçmak”, *fuşşa ~huşşa* “boş”.

Argonun önemli özelliklerinden biri de sürekli değişmesidir. Bundan on yıl önce argoda yaygın kullanım bulan birçok sözcük bugün unutulmuştur. Bugün için yaygın olan kullanımlar da muhtemelen on yıl sonra unutulacaktır. Bu çalışmaya konu olan Kıbrıs ağzı argosundaki bazı sözcüklerin Türk argosunda unutulduğu görülmüştür. Bugün Kıbrıs ağzı argosunda kullanımda olan *mıhsıçtı* sözcüğünün Türkiye argosunda, günümüzde pek kullanılmadığı ancak 1930’lu yıllarda kullanıldığı tanıklanmıştır. (Bayrı 1934). Bununla birlikte Türk argosunda kullanılan bazı söz/sözcükler de Kıbrıs argosunda farklı anlamlandırılmıştır. Türkiye argosunda *gaco* “kadın, dost” (Aktunç 2002) anlamında ve *gaco oskisi* “İngiliz lirası” anlamlarında (Tahir 1989:341-353) kullanılırken Kıbrıs ağzında “Türkiyeli” anlamında çok yaygın bir argo söyleyiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bugün gençler arasında yaygın bir argo kullanım olan *cıvır* “kız arkadaş, sevgili” söyleyişinin Azerbaycan argosunda kullanılan *civi* “kız, gelin avrat” (Şirali 1966: 127-141) sözcüğüyle semantik ve fonetik açıdan yakınlığı dikkat çekicidir. Cıvır sözcüğü Kıbrıslı çingenelerin dilinde de ‘kız, kadın’ anlamıyla kullanılmaktadır. Türkiye argosunda “iri yarı gösterişli kadın” (Arkan 1998) anlamında geçen *vardakosta* sözcüğü Kıbrıs ağzında “iri yarı gösterişli katır” anlamındadır. Kıbrıs ağzında ayrıca Türkiye argosunda kullanılmayan *vardakosta dinlemek* “kimseyi hesaba katmadan yürümek ya da iş yapmak” söyleyişi de bulunmaktadır. *Çaçayı kurmak* “içki sofrasını kurmak, içmeye başlamak” söyleşindeki *çaça*’nın Kıbrıs ağzında başka bir kullanımı tanıklanmamıştır. Türkçe Sözlükte *çaça* (<Yun.) “ticaret gemilerinde eski ve usta gemici”; argoda “genelev işleten kadın, mama” (Türkçe Sözlük 1988: 269). Ergun Hiçyılmaz “Eski İstanbul Hayatı Yosmalar Kabadayılar” adlı çalışmasında *çaça* sözcüğüne “hatırlı kabadayı” anlamını vermiştir. (1996)

Kıbrıs ağzında “bekleneni, umulanı vermemek” anlamında geçen *zifos* (zifos~cifos çıkarmak), Türkiye argosunda “düşük nitelikli aşağılık kimse” (Muhammed Gür 2002); “yararsız ve pis sözcükler”; *zifos atmak* “karalamak, leke sürmek” olarak anlamlandırılmıştır (Arkan 1998).

Mayna ‘son’, mayna olmak ‘sona ermek’ anlamlarında Türkiye argosunda da kullanılan İtalyanca kökenli bu sözcük Kıbrıs ağzı argosunda hem sona ermek hem de işe yaramaz hale gelmek anlamlarında kullanılmaktadır.

Yukarıda sıralanan örneklerde de görüldüğü gibi Kıbrıs ağzında kullanılan argo sözcükler çoğunlukla Türkiye argosundan farklılıklar göstermektedir. Bunun bir nedeni bölge insanının tarihsel süreç içinde farklı kültürlerin dilleri ile etkileşimleri ve çokdilliliği etken olmuştur. Kıbrıs argosunun

farklı olmasının bir nedeni de Kıbrıs'ın ada olmasından dolayı Kıbrıs Türk halkının geçmişte kapalı bir toplum olarak Türkiye'den kopuk yaşaması olmalıdır. Nitekim bu kapalılığın etkisi Kıbrıs Türk halkının genel söz varlığında da kendini göstermektedir (bkz. Gökçeoğlu, ???). Günümüzde Kıbrıs Türk ağzında arkaik ya da Anadolu ağızlarında yaşayan birçok sözcük hâlâ kullanılmaktadır.

Bu çalışmada özellikle Türkiye argosunda tanıklanmayan kullanımlar üzerinde durulmuş, ortak kullanımlara bazı istisnai örnekler dışında değinilmemiştir. Buradaki belirlemeler elbette ki bölgede kullanılan argo kullanımlarının tümünü içermeyebilir. Kıbrıs atasözleri ve deyimlerinde, manilerinde, bilmecelelerinde de farklı argo söyleyişler tanıklanabilir. Ancak bu çalışmanın Kıbrıs Türk argosunu genel çizgileiri ile betimlediği de açıktır.

Kaynakça

- Aktunç Hulki (2002), *Büyük Argo Sözlüğü*, 4.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arkan Özdemir Kaptan (1998), *Beyoğlu Kısa Geçmişi, Argosu*, 5.bs. İstanbul: İletişim Yayınları
- Arslan Mehmet (2004), *Argo Kitabı*, İstanbul: Kitabevi.
- Bayrı Mehmet Halit (1934), *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri*, İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- Devellioğlu Ferit (1990), *Türk Argosu*, 7.bs. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Hakeri Bener Hakkı (2003), *Hakeri'nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü*, Gazimagusa: Samtay Vakfı Yayınları.
- Hiçyılmaz Ergun (1996), *Eski İstanbul Hayatı- Yosmalar Kabadayılar*, İstanbul: Pera Orient Yayınları.
- Gökçeoğlu Mustafa (1997), *Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Lefkoşa:
- Gür Muhammed (2002), "Ahmed Rasim'de Argo", *Türk Kültüründe Argo*, Haarlem, Hollanda: Sota Vakfı yayınları.
- Ersoylu Halil (2004), *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler*, İstanbul: L&M Yayınları.
- Pehlivan Ahmet(2003), *Aya İrini'den Akdenize Kıbrıs Ağzının Değişimi*, Lefkoşa: Adım Yayınları.
- Saraçoğlu Erdoğan (2004), *Kıbrıs Ağzı*, Lefkoşa: Ateş Matbaacılık Ltd.
- Şimşek Seyfettin (Derleyen (1958), *Argo Lugatçesi*, İstanbul: Okay Yayınevi.
- Şirali M.Ş. (1967), "Azerbaycan'da İşlenen Argolar", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1996, Ankara: TDK.
- Tahir Kemal (1989), *Notlar/Sanat Edebiyat 3 Dil Dosyası*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- (Hazırlayanlar) Eren Hasan, Gözaydın Nevzat; Parlatır İsmail; Tekin Talat; Zülfikar Hamza (1988), *Türkçe Sözlük 1-2*, Yeni Basım, Ankara: TDK.

